

МИНИАТЮРНИТЕ ИЗДАНИЯ ВЪВ ФОНДОВЕТЕ НА ЦЕНТРАЛНАТА БИБЛИОТЕКА НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

Ст.н.с. д-р Мария Аргирова-Герасимова, E-mail: exch4@cl.bas.bg

Ангел Харалампиев, E-mail: krepostnik@mail.bg

Академичният библиотечен фонд наброява почти 2 млн. тома, сред които са колекциите на българска възрожденска книжнина; микрофилми на старобългарски, гръцки, арменски и др. ръкописи от “Синайската сбирка”; редки и ценни книги на чужди езици; личните библиотеки на български учени, общественици, културни дейци, политици; библиотеката на царската фамилия и др. Към това културно наследство със значима историческа стойност приобщаваме и уникалната сбирка от миниатюрни издания в Централната библиотека на БАН, които се отличават от останалите книги по различни белези и качества. Характерни за тях са не само размерът, но и външното оформление, илюстрациите, тиражът, ранното публикуване, особено за някои чужди издания, които датират от края на XVIII век. Преди да представим колекцията в Централната библиотека, бихме желали да посочим в теоретичен аспект основните характеристики на този вид издания.

Думата “миниатюра” произлиза от латински — “*minium*” е наименование на червената боя (киновар), употребявана от преписвачите през средните векове за украса на ръкописните книги и основно за рисуване на изображения, фигури, мотиви в инициала, който е малък по размер. А “*miniatus*” е това, което е оцветено в червено. От тази именно дума са развива френският термин “миниатюра”, означаващ всичко, което е малко по размер, вкл. и книга [1, с. 6]. Миниатюрните издания са съществували още в античността, много столетия преди да бъде изобретено книгопечатането. Това са глинени плочки с размер 30 x 40 мм с текст, начертан преди 4 хил. г., както и миниатюрните папирусни и пергаментни свитъци. Или първото датирано миниатюрно издание е от 770 г. — книжен свитък, широк 57 мм, изписан с китайски йероглифи по заповед на японската императрица, с цел за разпространение на будизма. За подобни книги се споменава в трудовете на римски учени и писатели. Известният естествоизпитател и политик Плиний Стари (около 24-79 г.) преразказва на страниците на енциклопедичната “Естествена история в 37 книги” думите на прославения оратор, писател и консул Цицерон (106-43 г. пр. н. е.), отнасящи се за микроскопичното изписване на “Илиада” на Омир. Знаменитата епична поема е била възпроизведена с много дребен почерк на толкова малък и тънък свитък пергамент, който е можел да се побере в орехова черупка. Това е изглеждало невероятно, защото “Илиада” съдържа 15 686 стихотворни реда. Френският епископ Гюз в началото на XVIII в. решава да провери верността на това твърдение. Опитът се провежда в двореца на крал Людовик XIV. От едната страна на много тънък лист пергамент, с размери 21 x 27 см, изкусен писар успява да събере 7 812 реда. Ако той би изписал и обратната страна, то текстът на “Илиада” ще се побере изцяло на този лист и ще се постави в орехова черупка [2, с. 17]. През Средновековието са създадени много ръкописни миниатюрни книги и още тогава е определено тяхното социално предназначение — от една страна, съкратени варианти на литургични книги, а от друга — календари, галантни стихове, епиграми, които могат да се носят навсякъде и особено при пътуване и пътешествия. Изкуството на миниатюрната калиграфия и микрография продължава да се развива и след изобретението на Гутенберг. Миниатюрните книги са образци на висока книжна култура и полиграфическо изкуство. Многобройни са примерите, когато специално за тях се създават нови шрифтове — напр. “диамант”, “италик”, “антиква”, нови образци на художествено оформление, подвързване,

нови материали за корици и обложки. По това време те са много популярни поради прагматични съображения — малък размер и ниска стойност. Започват да се печатат не само молитвеници и библии, но и речници, поетични сборници, алманаси, някои от които са подвързвани със скъпи кожи, украсени със злато, перли, сребро, слонова кост. Известно е, че кралицата Ан Болейн се качва на ешафода с малка книжка псалми в златна подвързия и с портрета на Хенрих VIII. Наполеон Бонапарт е бил поклонник на миниатюрните книги. По време на своите военни кампании той е носел със себе си т. н. Портативна библиотека на Пътешественика — 40 миниатюрни книжки в кожен футляр. От средата на XIX век печатането на миниатюрни книги се развива ускорено и така е и до наши дни.

Ние може да се гордеем с нашия български принос в това изкуство. През 30-те години на XX век известният български книгоиздател Тодор Чипев, за когото софиянци казвали, че която книга я няма в неговата книжарница (ул. “Дондуков” № 20-22), нигде я няма, отпечатва само за шест години 19 миниатюрни и малкоформатни издания — 12 народни приказки, 5 авторски приказки и два каталога за продукцията на издателството. В тази област се прославя и Артин Гидиков, който на състезание по микрография заема първо място. От едната страна на пощенска картичка той написва текст от 36 хил. знака. А пълният текст на “Хамлет” на Уилям Шекспир калиграфът събира на три пощенски картички [3].

Терминът “миниатюрни издания” е утвърден в нашата издателска литературна практика. В английската и немската литература често се среща и терминът “микроскопични издания” или латинизираното “микробиблон”. Битуват и емоционално украсени форми — “книги-колибри”, “книги-джуджета”, “книги-лилипути”. За основен критерий при определяне на миниатюрните издания се приема размерът на страницата на конкретното книжно тяло след тристранното обрязване. Но и до днес няма единно мнение за пределния размер. В различни епохи и в различните страни има съществени различия: до 120 x 85 мм при издания до средата на XIX век, а при по-късни издания — до 100 x 100 мм и дори до 54 x 34.5 мм. Например в Русия стандартът е 100 x 100 мм, в Германия и Унгария — 75 x 75 мм. У нас е прието размерът на обрязаното книжно тяло да не превишава 70 x 70 мм [4, с. 284], за малкоформатните — 100 x 100 мм, за изданията с джобен формат — 125 мм височина [4, с. 183, 273]. Въпросът за определяне стандарта на миниатюрния книжен блок е все още дискуссионен. Но тук бихме искали да цитираме и становището на видния съветски библиотековед О. С. Чубарян, любител и познавач на миниатюрните книги: “Терминът миниатюрни издания трябва да се разбира в широк смисъл, да не се ограничава в твърди формални рамки, а тенденцията към миниатюризация да се счита за важна и целесъобразна” [2, с. 6]. Но безспорно е, че миниатюрната книга не е просто умален вариант на голямата книга, а самостоятелно оригинално произведение на полиграфическото изкуство. Миниатюрните книги обикновено се издават по повод на годишнини, юбилеи, актуални обществени събития, празници. При тяхното оформление от голямо значение е съчетаването на текст, шрифт, хартия, илюстрации, цветове, корица, което ги превръща в полиграфически шедеври. Доскоро миниатюрните книги се считаха за “каприз” в света на печатането, за обект на колекционерите. Но те доказват своето право на съществуване и ползване и от обикновения читател, защото са изключително удобни при представяне на поезия и приказки или са пътеводители, справочници, речници. Много автори на художествена литература са настоявали техните произведения да се издават и в малък формат не само защото могат да бъдат винаги под ръка, заемат малко място при пътуване, четат се при различни условия, но и поради това, че миниатюрната книга предполага активно възприемане на текста, естетична привлекателност, контакт с читателя.

Колекцията от миниатюрни издания в Централната библиотека на БАН към настоящия момент наброява над 350 заглавия български и чуждестранни книги. До 2003 г.

не съществува ясна концепция за тяхното обособяване в самостоятелна сбирка и представяне пред читателската аудитория. Едва през последните години се постави началото на целенасочено издирване на тези уникални издания и отделянето им от общия фонд на книгите. Но при подбора ние разширяваме подхода относно размера на книгата и поставяме границата на 125 мм височина на обрязаното книжно тяло за издания, публикувани до средата на ХХ в., когато са били в сила различни стандарти за миниатюрните и малкоформатните книги. Този въпрос има и още един аспект, а именно, че в личните библиотеки също се съхраняват значителен брой миниатюрни издания на чужди езици — основно на руски и немски, печатани през ХІХ в., които не могат и не трябва да бъдат отделени, но е задължително да бъдат идентифицирани и съответно обявени и представени. Предвид на това, че все още сме в началото на нашето изследване, смятаме, че броят на миниатюрните книги постъпателно ще нараства.

Изложба на миниатюрни книги в Централната Библиотека на Българската академия на науките

Тематиката на колекцията от миниатюрни и малкоформатни книги е разнообразна и включва художествена, историческа, обществено-политическа, религиозна литература, речници, биографии, каталози.

Най-многобройната група са изданията на художествената литература — съчинения на български, руски и други чужди автори. Българската класика е представена от добре известни и любими автори.

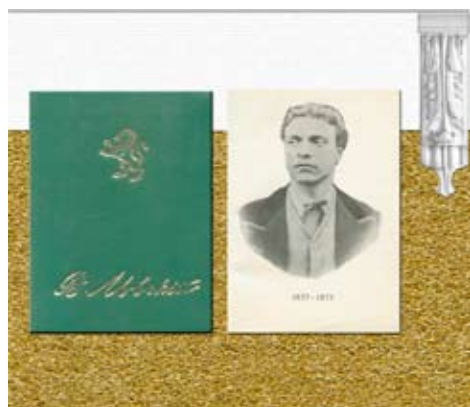

Фототипното издание на “Песни и стихотворения от Ботъова и Стамболова”, (Букурещ, 1875) е с размери 105 x 75 мм, мека кафява корица с вплетени орнаменти.

Незабравимата “Епопея на забравените” на Иван Вазов (100 x 100 мм) е отпечатана през 1967 г. и съдържа 12 стихотворения. Подвързана е в твърда черна корица със златисти орнаменти, на която в рамка е изписан авторът и заглавието. Заглавната страница е оформена по същия начин, но с червени орнаменти. Всяко отделно стихотворение започва също с червен орнамент.

През 1968 г. Академичното издателство “Проф. Марин Дринов” публикува стихотворението “Вяра” на Никола Вапцаров (80 x 55 мм) с твърда синя корица с образа на поета. В книгата на 29 езика е представена една от най-оптимистичните и хуманистични негови творби — стихотворението “Вяра”. През 1984 г. излиза второ издание с превод на стихотворението на 35 езика. Книгата е в същия размер, но със светлокафява корица със стилизирана фигура в златисто. На титулната страница е поместен портрет на Н. Вапцаров, нарисуван от художника Стоян Сотиров.

По случай 150-та годишнина от рождението на Васил Левски излиза миниатюрното издание “Васил Левски” (София, 1987), 65 x 50 мм. В него, освен на български език и на пет чужди езика — руски, английски, френски, немски, испански, се представят мисли на Левски за неговите идеали и революционна дейност. Книгата е изключително стилна — корицата е в зелен цвят като цвета на знамето на Априлското въстание, на нея е изобразено лъвче, а долу — подписът на Дякона.

През 1978 г. в Пловдив се отпечатва фототипното издание на “Старопланинче. Календар за 1856 високосна година, която има 366 дни с прибавление правила за холера”, с размер 125 x 95 мм. Изданието е в кожен футляр, на който от едната страна е поместен портретът на Хр. Г. Данов, а от другата – оригиналното заглавие, поставено в рамка с растителни мотиви.

Една необичайна книга е “Красиви сте, о, хора от Болгар” (105 x 75 мм) с автор Жнеполен, псевдоним на Никола Муховски, издадена през 1996 г. от Съюза на независимите български писатели. Авторът по своеобразен начин борави с вероятното и мнимото — тръгва от малкото съхранени истински прабългарски думи и разкрива не само богатите възможности на българския език, но и убедително защитава кирилometодиевисткото начало за безсмъртието на думите.

Две издания на Библиотека “Детска радост” — “Български народни приказки” (София, 1959) и техният превод на руски език — “Болгарские народные сказки” (1961), с размери 105 x 75 мм, органично се присъединяват към художествената литература в Централната библиотека на БАН. В две светлокафяви картонени кутии с красиво изрисувани растителни орнаменти са подредени по 10 приказки с цветни илюстрирани корици и текст, също придружен с чудесни илюстрации на героите — хора и животни.

Когато представяме миниатюрните и малкоформатните издания на класиците на руската литература, трябва да споменем изящното издание “Басни Крылова в восьми книгах” (СПб., 1835), с размер 100 x 65 мм.

Централната библиотека притежава факсимилното издание от 1978 г. То е с твърда черна корица, златна щампа с растителни мотиви в плетеница, надпис на заглавието и портрет на И. А. Крылов. Краищата на листовите са позлатени. Книгата съдържа 186 басни с илюстрации на героите; азбучен показалец на басните и бележки на автора, че басните, означени със звездичка, са превод или подражание. На гърба на заглавната страница е поместен любопитен текст: “Печатать позволяется, съ тем, чтобы по напечатании предста-

влени были в Цензурной Комитетъ три экземпляра. Санкт-Петербургъ, 6 марта 1835 года. Цензоръ А. Никитенко”. Изданието е получило широк отглас и множество положителни оценки. В. Г. Белински пише в своята рецензия: “Теперь вы можете носить “Басни Крылова” и в кармане, и в радиюле; даже в руках детей эта книжечка будет казаться миниатюрною игрушечкою. И вместе с тем издание красиво до изящности, мелко до невозможности и, для крепких и молодых глаз, очень четко. В рассуждении мелкости, красоты и четкости буквы, право, не уступят английским и французским” [2, с. 52].

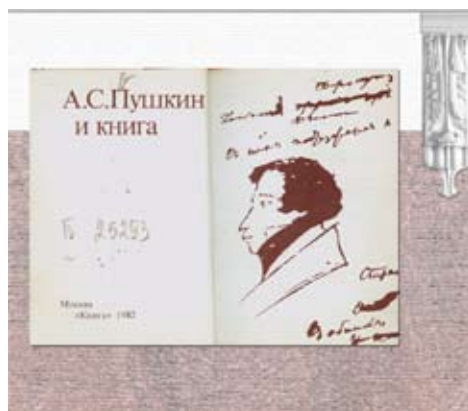

През 1985 г. в Москва се издава драмата на М. Ю. Лермонтов “Маскарад” (9 x 60 мм), с твърда тъмнозелена корица, на която в рамка са изписани авторът и заглавието.

На нюансираната обложка в илюстрации се представя пристигането на зрителите в театъра. На гърба на корицата има портрет на М. Ю. Лермонтов, а в текста – многобройни цветни илюстрации на действащите лица в характерни сцени.

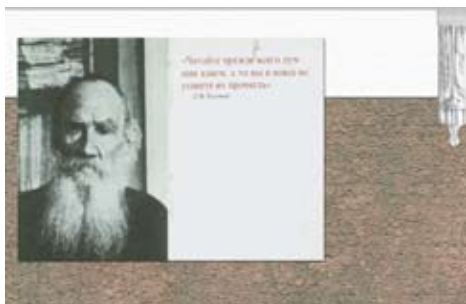
С името на А. С. Пушкин е свързано изданието “А. С. Пушкин и книга” (Москва, 1982), с размер 95 x 60 мм. То има твърда кафява корица с портрет на поета, а на обложката са поместени ескизи от негови произведения. Негов съставител е известният библиофил и библиограф В. Е. Вацуро. В съдържателно отношение се представя личната библиотека на А. С. Пушкин, ръкописи с многобройни бележки и скици, написаните от него книги, издаваните списания, литературни и исторически източници на неговото литературно творчество. Към текстовете има илюстрации: изгледи от Санкт-Петербург, дома на А. С. Пушкин, неговия кабинет, библиотека, писма, посвещения.

Сред миниатюрните книги е и изданието “Лирика” на Николай Некрасов — видния руски поет и демократ. То е публикувано в Москва през 1971 г. с размер 70 x 50 мм. Притежава тъмнозелена твърда корица с името на автора, портрет на разгърнатата титулна страница и бледо жълта обложка с черно-бяла илюстрация — селски пейзаж. Съдържа 78 стихотворения, написани през периода 1846-1877 г.

Една от най-малките миниатюрни книги, които притежаваме, е “В. И. Ленин о Толстом” с паралелно заглавие и на английски език “V. I. Lenin. Articles on Tolstoi” (Москва, 1983). Тя е с размер 55 x 40 мм. Притежава светлокафява твърда корица, на която с позлатени букви са изписани авторът и заглавието, и тъмнокафяв копринен разделител. Поставена е в твърд кафяв футляр, също надписан. В изданието са включени пет статии за Л. Н. Толстой, написани от В. И. Ленин през 1908-1911 г., а също и техните цветни портрети.

И още едно заглавие, свързано с името на Л. Н. Толстой: “Бабаев, Е. Г. Л. Н. Толстой и книга” (Москва, 1979), 70 x 65 мм. То е с твърда тъмнокафява корица, на която с релефни позлатени букви са изписани авторът и заглавието; съдържа две снимки на Л. Н. Толстой и 11 черно-бели снимки от различни периоди на живота му, на неговия кабинет, лична библиотека и т. н. Снабдено е с именен показалец и списък на илюстрациите. Целият живот на великия писател е свързан с книгата. В ранното си детство той намира в кабинета на своя баща стихотворенията на А. С. Пушкин, които го съпътстват винаги. А в дълбока старост, когато напуска Ясна поляна, взима със себе си романа на Ф. М. Достоевски “Братя Карамазови”.

През 1964 г. в Киев се публикува забележителното издание “Мала книжка” в чест на 150-та годишнина от рождението на Тарас Шевченко — украински поет, художник, мислител, революционер-демократ. То съдържа две книжни тела. Първото е факсимилно издание на “Мала книжка” — ръкописен сборник от стихотворения на поета, писани през четирите години на неговото заточение в Сибир (1847-1850). През 1850 г. Т. Шевченко я предоставя за съхранение на свои близки и едва през 1858 г. я отпечатва. Стиховете са

написани от автора на хартия с черно мастило, поставени са в очертана на ръка рамка. Страниците са номерирани в средата на листа над рамката. Почеркът е много дребен, но четлив. Някои от страниците са празни, но са номерирани, напр. с. 219-222. Текстове са подредени последователно по години на написване — 1847 г., 1848 г., 1849 г., 1850 г. Изданието е с размери 100 x 70 мм, с твърда черна подвързия. Второто книжно тяло носи заглавие “Мала книжка. Автографи поезии Шевченко”. Публикувано е от академичното издателство “Наукова думка” на украински език и представя живота и творчеството на Т. Шевченко по време на заточението, а също и историята на написване, описание на страниците, съдбата на книжката до нейното публикуване през 1858 г. Съдържа и много интересни подробности, например, как авторът криел книжката в ботушите си, защото му било забранено да пише и рисува.

Миниатюрното издание на книгата на чл.-кор. на АН МССР Е. М. Русев “Свет из Москвы” (Кишинев, 1981), с размер 125 x 75 мм, в достъпна форма представя многостранната дейност и приноса на руски и украински книжовници, иконописци, печатари за възраждане на молдовската култура през 30-80-те години на XVII век. Текстът се придружава с черно-бели портрети и илюстрации. През същата 1981 г. в Москва се издава и произведението на австрийския писател Стефан Цвайг “Новеллы” (95 x 60 мм), с твърда кафява корица с името на автора и заглавието, а на обложката — картина, свързана с текста. Изданието е богато илюстрирано.

Поетическият цикъл “Город” на А. Блок е издаден в Москва през 1986 г. с размер 100 x 75 мм, тъмнолилава корица със снимка на поета и лилав копринен разделител. В него са включени 45 стихотворения, написани от м. февруари 1904 г. до м. февруари 1908 г., придружени с черно-бели илюстрации: Нева, Медния конник, сгради, личности, а също и персонажи, асоциирани от художника към конкретни стихове. Във встъпителната статия и в послесловието, което носи името “Коментарии”, е извършен задълбочен анализ на този стихотворен цикъл. Негов рецензент е Роберт Рождественский. Изданието съдържа библиографски указател на музикалните произведения от руски и съветски композитори по стихове на А. Блок.

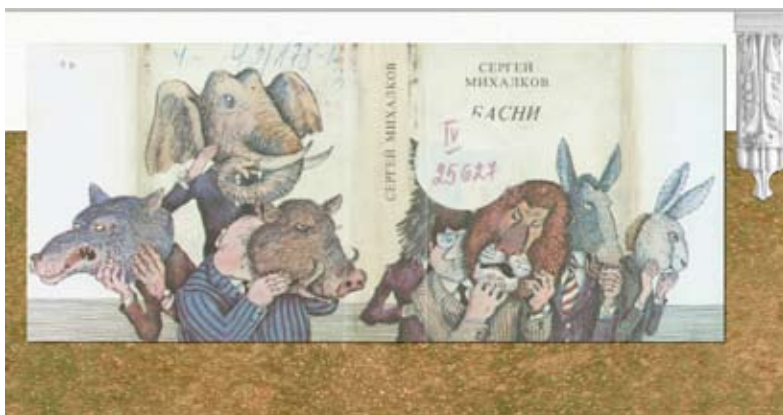
Произведенията на съветски писатели и поети, издадени през периода 1981-1985 г., заемат значително място сред миниатюрните книги. Характерни за тях са: цветната твърда корица с релефни надписи; цветните обложки, на които са изобразени сцени от текста; нюансираните цветове в зелено, синьо, черно и бяло; те винаги са снабдени с портрет на автора, черно-бели и цветни илюстрации, встъпителни статии със задълбочен анализ на съдържанието, библиографски указатели. Сред най-добрите образци са:

● “700 коротких строк. Изречения, афоризмы, каламбуры” (Москва, 1980), 90 x 50 мм. Изданието е изящно, със светлорозова гланцирана твърда корица; заглавието е изписано в зелено и кафяво, част от него е в стилизирана рамка; съдържа множество цветни илюстрации със сатирично-хумористичен привкус. Текстове са от произведения на 16 автори, сред които Иля Илф, Михаил Светлов, Михаил Пришвин, Валентин Борисов, Константин Елисеев и други

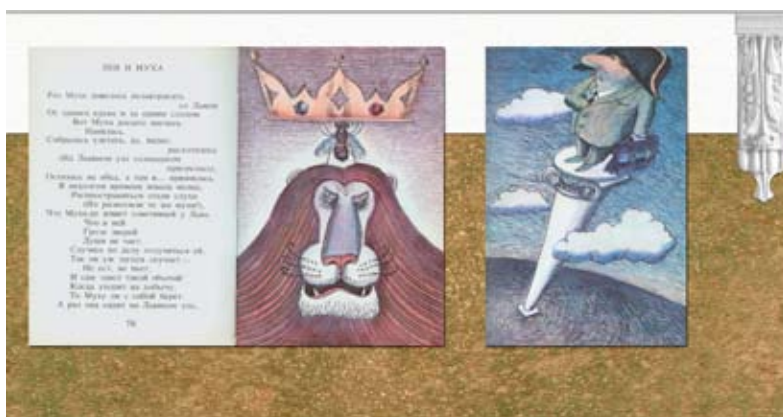

руски и съветски творци. Те също се придружават с цветни скици, ескизи. Уводът, озаглавен: “Смех — оружие сильных”, е изключително познавателен и представя афористиката като жанр на изкуството на словото;

● “Басни” с автор Сергей Михалков (Москва, 1983) има размер 95 x 60 мм и притежава твърда бежова корица с релефен бронзов надпис — автор и заглавие и обложка с цветна илюстрация на герои от басните. Книгата съдържа 61 басни и към всяка от тях

има цветна илюстрация на героите: лъв, слон, елен, куче, козел, орел, магаре, врабчета и т. н., които имат човешки черти и израз на лицата. Това е едно изключително колоритно и запомнящо се издание.

Няколко миниатюрни книги са тематично свързани със събития, съдби, преживявания, породени от Втората световна война. Те имат еднакъв размер и са цветно илюстрирани. Публикуват се по повод 40-та годишнина от победата. Сред тях са:

● “Рассказы” на Алексей Толстой (Москва, 1982), с размер 95 x 60 мм. Изданието е снабдено с твърда тъмночервена корица, на която с релефни букви е изписан авторът и заглавието, и обложка в червено-бял нюанс с две илюстрации на сражения по време на Втората световна война. Съдържа увод, 8 разказа, цветни илюстрации и библиографски списък на отделни издания на разказите, включени в миниатюрната книга;

● “Судьба человека” на Михаил Шолохов (Москва, 1981), с размер 95 x 60 мм, която притежава тъмнозелена корица и обложка с илюстрация – трогателната сцена, когато момчето, хванало здраво ръката на войника, представил се за неговия загинал баща, поемат към новия си дом. В самия текст също са поместени цветни илюстрации;

● “Спутники” с автор Вера Панова (Москва, 1985), с размер 95 x 60 мм, има тъмнозелена корица и обложка с илюстрации в същия тон. В долния ляв ъгъл е изобразен символът “червен кръст”, свързан със съдържанието, а именно разкази за живота на работещите в санитарен влак, които четири военни години рамо до рамо изминават дългия път на труд, болка и милосърдие. Изданието съдържа портрет на автора и илюстрации към текста;

● “Лирика” на Александър Твардовски (Москва, 1985), с размер 100 x 65 мм, тъмнозелена корица с автор и заглавие, цветна обложка с илюстрация и портрет на автора;

● “Голос. Избранные стихотворения и поэмы” с автор Олга Берголец (Москва, 1985), с размер 95 x 80 мм, с твърда светлосива корица, обложка с портрет на автора и червен копринен разделител. Съдържа 98 стихотворения, посветени на обикновения руски човек, понесъл глад, студ, загуба на близки и непознати и все пак оцелял по време на блокадата на Ленинград през 1942 г. Олга Берголец се намира в епицентъра на събитията и се превръща в глас на обсадения град, жива легенда за обикновения човек, символ на вярата и издържливостта, мост, прехвърлен през първата зона на обкръжението. Нейните думи не засищат глада, не стоплят, но са потвърждение на увереността за оцеляване и победа. Изданието съдържа встъпителна статия, бележки за отделни стихотворения, азбучен показалец. Текстовете са обогатени с черно-бели снимки на автора, на града — Нева, мостове, сгради, фризове, улици, хора;

● “Победители. Стихотворения и поэмы” (Москва, 1985), с размер 95 x 80 мм, с бежова твърда корица, обложка с цветна илюстрация на военните действия, портрет на автора, цветни илюстрации в текста.

Две запомнящи се издания на френски език са свързани с името на френския поет Пиер Жан дьо Беранже, починал през 1857 г. В негова памет през следващата 1858 г. в Париж излиза двутомно издание с негови стихове: “Chansons de P.-J. de Beranger 1815-1854. I” и “Oeuvres Posthumes de Beranger. 2. Derniers chansons 1834-1851.” Книгите са еднакво оформени с размер 105 x 65 мм, твърда кафяво-жълта корица с надпис на гръбчето, което е черно, а заглавието и номерацията на тома са изписани с червени букви. И тук е единствената разлика: том първи е с римска цифра, а том втори - с арабска цифра. И още нещо — във втория том на титулната страница има портрет на Пиер Жан дьо Беранже с надпис под него: “Роден в Париж 12 авг. 1780, починал 16 юли 1857”.

Най-старата датирана миниатюрна книга във фонда на Централната библиотека на БАН е тритомното издание на Библиографския институт в Хилдбургхаузен от 1829-1830 г. “Paul, Jean. Antologie aus den Werken. Miniatur”, с размер 100 x 60 мм. Изданието е много стилно и красиво, корицата е като пъстра мозайка в кафяво, розово и жълто. Заглавието е изписано на гръбчето на черен фон, на заглавната страница има надпис “Miniatur”. В първия том е поместен и портрет на Жан Пол.

В личните библиотеки се откриват множество миниатюрни малкоформатни издания. В колекцията на проф. Тома Ст. Томов се съхраняват няколко книги, сред които три речника. “Hegedus, Izidor. Dictionnaire hongrois-francais=Magiar-Francia Zsebszotar” е публикуван в Будапеща без посочена година, с размер 100 x 60 мм, с тъмносиня твърда корица и заглавие на унгарски и френски език. Съдържа 15000 думи. Със същия размер и по същия начин е оформен и друг речник — “Hegedus, Izidor. Francia-Magiar Zsebszotar=Dictionnaire hongrois-francais”, който включва 12000 думи. На заглавната страница обаче има текст, написан от проф. Тома Ст. Томов, в който се посочва годината на получаване “Budapest 1942”. И още един речник — “Kornrumpf, H. J. Dictionnaire universel=Turc-francais=Francais-turc” (Берлин, 1966), с размер 100 x 85 мм, с яркочълта пластмасова корица, на която заглавието е изписано с черни букви. В долния край е изобразена синя буква “L” — първата буква на издателската къща Langenscheidt, която има изключителни постижения в публикуването на миниатюрни издания. На заглавната страница е посочена отново датата “4.VI.1976” и подпис. Уникална е книгата на гръцки език “Psalmi” (London, 1919), с размер 90 x 70 мм. Тези книги са забележителни с това, че притежателят им е изписал датата и годината на придобиване и е поставил своя подпис и своя екслибрис: човек, който пише, седнал зад маса, пред него — стелаж с книги, а над тях слънце с девет лъча. На страниците проф. Томов е писал бележки, дати, имена, отбелязвал е страници с текстове и коментари.

В личната библиотека на Стоян Михайловски — действителен член на БАН, намираме шест миниатюрни книги, като например: изключително любопитното заглавие “Chansons, odes — ballades”, без място и година на издаване, с размер 100 x 70 мм, което съдържа песни, оди, балади, епиграми, сонети, мадригали, разпределени в девет раздела, написани от френски благородници за благородни дами, кралици, видни особи; на гръбчето е изписано друго заглавие “Un million de rimes gauloises”. Същата лична библиотека съдържа и четири книги от серията

“Bibliothèque miniature”: “Pensees de J. Joubert”, “Proudon, P.-J. Pensees: Sociales et morales”, “Stendal. De l'homme: Pensees”, „Vigny, Alfred de. De la desillusion a l'esperance”. Публикувани са в Париж от издателство “Payot&Cie”, но годината не е посочена. Имат еднакъв размер — 90 x 70 мм, еднакво оформление — твърда корица на цветя (рози, виолетки, маргаритки); в горния десен ъгъл е залепен етикет с името на автора и заглавието; краищата на листовите са позлатени. На титулната страница има илюстрация — сноп житни класове и стилизирани букви “BM”. В края на всяка книга е поместен списък на всички публикувани 74 заглавия от серията и техните автори — гръцки, римски, арабски и европейски философи, писатели, поети: Плутарх, Епикур, Вергилий, Марк Аврелий, Омар Хаям, Андре Шение, Молиер, Балзак, Шекспир, Стендал, Волтер, Дидро, Бергсон и т. н.

В личната библиотека на Стоян Михайловски откриваме един наръчник с политическо съдържание — “Nouveau guide des electeurs” (Париж, 1881), с размер 110 x 80 мм, с начален текст на заглавната страница, който има съвременно звучене: “Всеки гражданин трябва да познава политическите си права в собствената си държава”. Съдържа закони, декрети, инструкции на министерства, конституционни права на гражданите, юрисдикция за провеждането на избори за депутати — кой има право да гласува, как да гласува, събрания, афиши, изборни листи и бюлетини, сведения за провеждане на изборите и т. н.

Българските книги с историческа тематика са свързани с национално-освободителното движение. През 1987 г. е публикувано юбилейно фототипно издание, посветено на 150-та годишнина от рождението на Васил Левски — “Апостолите на свободата в Елена” с автор Сава Кършовски. Книгата е издадена през 1902 г. Фототипното издание (110 x 75 мм) е в резедав цвят, на заглавната страница в орнаментирана рамка е изписано заглавието и други данни; съдържа две книжни тела — оригинала с портрет на В. Левски и текст с предговор, осъвременяване на правописа и бележки от ст. н. с. Милен Куманов. Представя се посещението на Васил Левски и Ангел Кънчев в град Елена на 9 юни 1871 г. за среща с еленските младежи, за да повдигнат духа им, да разпалят патриотичното им чувство и да се учреди местен революционен комитет. Централната библиотека на БАН притежава още две интересни книги. Една от тях е “Из миналото на град Елена. Кн. I-X” с автор Панайот Савов Кършовски, публикувана през 1928-1932 г. (110 x 75 мм). В текст и снимки са представени града, училищното дело, културният живот, възрожденци, революционни дейци, часовниковата кула, улици, Капиновският манастир, Плачковският манастир, Васил Левски, Ангел Кънчев, Стефан Караджа, Захари Стоянов, Стефан Стамболов, Иларион Макариополски. П. С. Кършовски е редактор и на изданието “Из миналото. Документи по политическото ни Възраждане. Кн. I-II, 1927-1929.” Двете книги имат еднакви размери — 110 x 75 мм, но кн. I е с мека сива корица, а кн. II — с мека червена корица, на която заглавието и другите данни са изписани в рамка с черни букви. Съдържат текстове на документи, писма, позиви на Българската добродетелна дружина в Букурещ, на Българската легия в Белград, дневника на четата на Панайот Хитов и нейния закон, животоописание на Панайот Хитов, Стефан Казъ раджа, Хаджи Димитър и др.

Биографичните издания са посветени на видни личности на Българското възраждане. През 1932 г. е издадена книгата на П. С. Кършовски “Архимандрит Галактион Хилендарец” (110 x 75 мм) с мека червена корица, а в черна строга рамка са изписани авторът, заглавието и др. данни. В долния край на корицата е изобразено цвете — разцъфнало лале. Авторът я определя като биографичен очерк за архимандрит Галактион. В книгата са изброени всички важни исторически събития, които имат тясна връзка с живота му и неговата дейност за национално пробуждане, за политическо и духовно възраждане, за освобождение от двойното робство, за възвисяване подвига на българските родолюбци и революционери. Книгата съдържа 137 портрети: на архимандрит Галактион и неговите съмишленици Иларион Драгостинов, Иларион Макариополски, отец Матей Преображенски, Васил Левски, Стефан Стамболов, капитан Георги Мамарчев, Петко Каравелов, Стоян Заимов и др., а също и снимки на град Елена — църквата, старото училище, паметника на загиналите, печат на четата на Панайот Хитов.

Книгата на Нора Бонева “Христо Ботев”, издадена през 1982 г. (94 x 73 мм), е с предговор за поета от Цвета Унджиева. Съдържа и многобройни текстове за Христо Ботев от Г. Смилов, Д. Фингов, В. Лучков, К. Тулешков; снимки на неговата майка Иванка Ботева; заглавни страници на книгите, съставени или преведени от даскал Ботьо Петков, и на български възрожденски вестници; снимки на къщата-музей в Калофер, на членовете на Гюргевския революционен комитет, на четниците от четата на Христо Ботев и неговите паметници в Козлодуй и Враца, Околчица, Милин камък, лобното място на Хр. Ботев; неговият часовник и т. н.

Религиозната тематика е представена чрез книгата на издателство “Бяло братство” от 2005 г. “Правила на ученика в окултната школа на учителя Беинса Дуно” (110 x 70 мм). Изданието е с твърда бяла корица, в долния край на която е изобразен печатът на Бялото братство — символът на вечния живот, вярата и надеждата: кръг с котва в средата, вписана в равностранен триъгълник, с извиващо се около нея въже; под триъгълника е изобразено петолиние с нотите до, ми, сол. Околовръст има надпис “Общество Бяло братство” и “България”. Надписите и печатът са с позлатени букви и знаци.

През 70-те години на ХХ век се наблюдава ръст на публикуване и тиражиране на миниатюрни и малкоформатни издания в областта на обществено-политическата литература. Много ясно се осъзнава, че тези книги имат известна функционална насоченост, тъй като могат да се носят и използват навсякъде. В този тематичен раздел в Централната библиотека са представени произведения на основоположниците на марксизма-ленинизма, на лидери на международното работническо и комунистическо движение, биографии на политически дейци, материали от партийни форуми, устава, програми.

През 1981 г., по случай 1300-та годишнина от създаването на българската държава, 125-та годишнина от рождението на Димитър Благоев и 90-та годишнина от учредителния Бузлуджански конгрес излиза богато илюстрираната книга, която съчетава снимков и документален материал — “Димитър Благоев - Дядо. 1856-1924” (90 x 70 мм), с тъмночервена корица със златист надпис. Съдържа факсимилета на книги, вестници, списания; речи, снимки на Д. Благоев и неговото семейство, съратници, неговия кабинет, поклонението и погребението му. И още едно издание от 1982 г., свързано с името на Д. Благоев — “Що е социализъм и има ли той почва у нас?” (84 x 60 мм). Книгата е с тъмночервена твърда подвързия, с факсимиле на заглавната страница на оригиналното заглавие, публикувано през 1891 г. във Велико Търново, с факсимилета на заглавни страници на негови произведения. Съдържа текст и снимков материал на Д. Благоев, негови съратници, на участниците на Бузлуджанския конгрес.

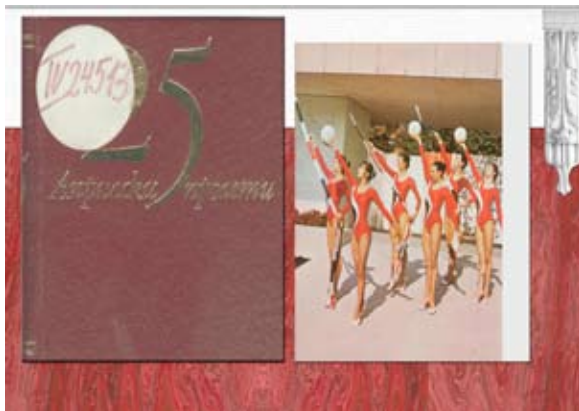
Най-значителен е броят на миниатюрните издания, свързани с името на Георги Димитров. Многократно се публикува неговата реч пред Лайпцигския съд, произнесена на 16 декември 1933 г. През 1967 г. тя се отпечатва на три езика: български, руски и немски — “И все пак тя се върти. Заключителна реч пред Лайпцигския процес, 16 декември 1933”, с размер 72 x 54 мм, с ярко червена пурпурна корица с подписа на Г. Димитров. През 1972 г. по случай 90-та годишнина от рождението на Г. Димитров излиза тритомно издание: “Т.1. И все пак тя се върти. Заключителна реч пред Лайпцигския процес, 16 декември 1933” (текстът е на български и на немски език); “Т. 2. Доклад пред VII световен конгрес на Комунистическия интернационал, 2 август 1935 г.” и “Т. 3. Политически отчет на ЦК на БРП (к) пред Петия конгрес на партията, 19 декември 1948 г.” Трите тома са с еднакъв размер — 45 x 55 мм, еднакво оформени — твърди тъмночервени корици, на които са изписани в златистожълто годините: 1933, 1935, 1948. Следват нови издания: през 1979 г. — двутомно издание на английски и френски език (65 x 45 мм), с ярко червени корици, поставени в златист футляр, с портрет на Г. Димитров, и двутомно издание на български и английски език със същите характеристики. През 1982 г. отново се издава речта, но вече с друг размер на книжното тяло — 85 x 65 мм, с тъмночервена релефна подвързия, портрет и снимки на Г. Димитров. В навечерието на 1300-та годишнина от създаването на българската държава, 100-годишнината от рождението на Г. Димитров и 90-годишнината от основаването на БКП сътрудниците на Националния музей “Георги Димитров” публикуват издание за “ценители на книга с оригинални решения” от М. Червендинева, М. Янкова и Й. Боев — „Георги Димитров. Велик патриот и интернационалист” (София, 1980), с размер 100 x 85 мм, с твърда жълта корица и надпис “Посвещава се на 100-годишнината от рождението на Георги Димитров 1882-1982”. Текстът е разпределен

в девет части, изтъкващи различни страни от неговия жизнен и обществено-политически път, придружени с богат снимков материал.

Личността на друг изтъкнат политически деятел — Васил Коларов — е представена в изданието “Васил Коларов” (София, 1981), 90 x 75 мм, чийто съставител е Нанка Кюркчиева. В предговора тя го нарича сувенирно албумно издание, което излиза в навечерието на 1300-та годишнина от основаването на българската държава и 90-та годишнина на Българската комунистическа партия, и разкрива част от фондовете на къща-музей “Васил Коларов” и къща-музей “Георги Димитров”. Чрез текстове и снимки в нея се представя далновидният политик и човекът Васил Коларов, притежаващ голям ум и завидна ерудиция. Снимковият материал включва семейни снимки, снимки на В. Коларов с политически лидери, лични негови вещи и т. н.

Във връзка с провеждането през 1972 г. на Международната година на книгата в България се публикува изданието “Живков, Тодор. Книгата — в служба на прогреса — достойние на всички” (София, 1972), с размер 75 x 55 мм, с изображение на корицата на разтворена книга. Съдържа писмо до Националния комитет за провеждане на това честване на няколко езика — български, руски, английски, френски, немски, испански.

Изданието “[Двадесет и пет] 25 априлски пролети” (София, 1981), размер 85 x 80 мм, е луксозно, красиво, многоцветно. То включва освен откъси от речи и произведения на Тодор Живков, стихове на Георги Джагаров, Дамян Дамянов, Димитър Методиев, Любомир Левчев, Владимир Башев, Андрей Германов и 140 цветни снимки на партийни и държавни дейци, исторически и архитектурни паметници, природни забележителности, сгради, занаяти, фолклорни фестивали, промишлени обекти и т. н.

Значителен е броят на миниатюрните и малкоформатни издания, свързани тематично с политически форуми и устава на съюзи, сред които са: “За Комсомола и младежта. Тезиси” (София, 1968), 75 x 60 мм; “Устав на Съюза на българските журналисти” (София, 1981), 100 x 70 мм; “Устав на Димитровския комунистически младежки съюз” (София, 1982), 100 x 70 мм; “Устав на Българския ловно-рибарски съюз” (София, 1982), 100 x 70 мм, и други подобни. С много добро оформление изпъква изданието “Харта на българските учители” (София, 1981), с размер 80 x 60 мм и яркочервена твърда корица с релефен надпис “Да бъдеш учител на младото поколение — това не е обикновена професия, а призвание, смисъл на живота, съдба”. В съдържателен аспект то включва доклад пред Първия конгрес на народната просвета, изнесен от Людмила Живкова на 12 и 13 май 1980 г., и Харта на българския учител, която всъщност е етичен кодекс на учителя и има съдържателни текстове, съхранили и до днес своя смисъл и звучене.

Миниатюрното издание с най-малки размери — 31 x 26 мм носи заглавието “Моите основни права в Европейския съюз” (София, 2007). Оформено е много стилно: бяла корица със заглавие на тъмен фон, представляващ карта на европейските страни-членки на съюза.

В долния край на предната и задна корица в зелена рамка е поместено знамето на Европейския съюз и фигури на хора, които си подават ръце, а в средата на задната корица е изписано съкращението “ВГ”. Текстът е с много ситен, но изключително ясен и четлив шрифт.

Обществено-политическата литература на руски език в миниатюрни издания е представена с повече от 15 заглавия — произведения на В. И. Ленин и за него, материали от конгреси, устави и други партийни документи, сред които:

- албумът “Вечно живой : Фотоальбом” (Москва, 1977), с размер 80 x 75 мм. Съдържа черно-бели снимки на В. И. Ленин през различни периоди на неговия живот, на неговото семейство и съратници, на неговия кабинет, срещи с войници, селяни, деца, конгреси и т. н. Включени са и кратки текстове от В. И. Ленин и за него от Н. Крупская, М. Горки, А. Луначарски, Ромен Ролан;

- миниатюрното четиритомно издание “Брежнев, Л. И. Ленинским курсом” (Москва, 1975), удостоено с висока награда — Диплом I-ва степен на XVII Всесъюзен конкурс. То е изключително изящно издание, с размер 90 x 65 мм, отпечатано е на много тънка хартия “библдрук”, която дава възможност в томче с дебелина 25 мм. да се поместят 1000 страници дребен, но идеално четящ се шрифт;

- съчиненията на В. И. Ленин: “В. И. Ленин о государстве : Лекция в Свердловском университете, 11 июля 1919” (Москва, 1980), с размер 95 x 60 мм, съдържа текстове, факсимилни страници от вестник “Правда” и множество черно-бели снимки; “Ленин В. И. К деревенской бедноте” (Москва, 1983), с размер 95 x 60 мм, с твърда светлосива корица с подписа на Ленин, обложка с черен цвят, върху която с червени букви е написан цитат от книгата, с червен копринен разделител. В изданието отново са представени портрет на младия Ленин, факсимилета от заглавните страници на неговите публикации в Женева през 1903 г.;

- “Лениниана в миниатюрных изданиях : Указатель книг, изданных в СССР и странах социалистического содружества 1924-1978” (Москва, 1980), с размер 95 x 65 мм — стилно оформено издание с многоцветна корица и изображения на отделни съчинения. В съдържателно отношение включва: 82 миниатюрни издания на произведенията на В. И. Ленин; 9 заглавия на текстове за живота и дейността му; 44 заглавия художествена литература за него, вкл. музикални произведения, албуми и филми; 25 цветни илюстрации.

През 1982 г. се публикува заглавието “Маркс, Карл и Фридрих Энгельс. Манифест коммунистической партии” (Москва), с размер 100 x 70 мм. Текстът е на три език — руски, кабардински, балкарски — всеки в отделно книжно тяло, събрани в един футляр. Те са оформени по един и същи начин — тъмночервена твърда корица с оранжево каре, в което са изписани авторите и заглавието; портрети на К. Маркс и Ф. Енгелс; към текста са приложени факсимилни копия на оригиналната корица на Лондонското издание на немски език от 1848 г.; предговори към немските издания от 1872 г., 1883 г., 1890 г., към английските издания от 1888 г. и 1892 г., полското издание от 1892 г., италианското издание от 1893 г., руското издание от 1917 г.

С имената на К. Маркс и Ф. Енгелс е свързано и изданието “Worte” (Берлин, 1982), с размер 80 x 55 мм. То е с тъмнозелена твърда корица, а авторите и заглавието са изписани на гръбчето със златисти букви на червен фон. Съдържа цитати от произведения на К. Маркс и Ф. Енгелс. Те са подредени по предметни рубрики: философия, буржоазия, работническа класа, социализъм, икономика, демокрация. Оформлението е стилно и строго: текстът е с черни букви, а номерацията на страниците и рубриците — с червен цвят.

Издателството на Унгарската академия на науките публикува през 1970 г. поредица от миниатюрни книги, посветени на видни обществени дейци, политически лидери, поети, писатели: Махатма Ганди, Кемал Ататюрк, Жан Жорес, А. Херцен, Томас Ман, крал Михай и т. н. Централната библиотека притежава 8 заглавия от тази поредица на унгарски език и едно на английски език. Оформени са по един и същи начин — с размер 100 x 70 мм, светлосива твърда корица с релефен надпис на автора и заглавието; портрет на личността; встъпителна статия; библиография: снимков материал.

- “Gathy, Vera. Gandhi” (1970);
- “Katus, Laslo. Musztafa Kemal Ataturk” (1970);
- “Niederhauser, Emil. Botev” (1970);
- “Gathy, Vera. Jawaharlal Nehru: A portrait” (1989). Книгата е посветена на 100-годишнината от рождението на политическия и държавен деец на Индия, един от лидерите на национално-освободителното движение, наречен “строител на нова Индия”.

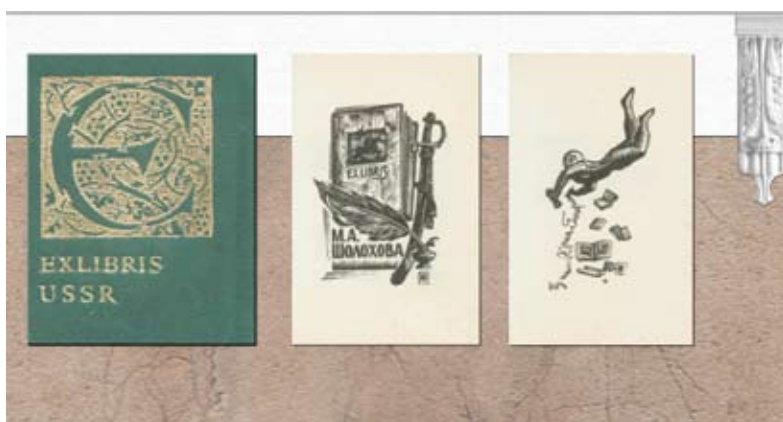
Едни от най-често издаваните миниатюрни книги са речниците. В Централната библиотека на БАН се съхраняват само две български издания: “Herlakova, I. et E. Stankova. English-Bulgarian Dictionary” (София, 1967), с размер 100 x 75 мм. Включва 10000 най-употребявани думи в разговорния език и таблици за транслитерация; и новото издание от 1995 г. — “Българо-немски речник”, 100 x 75 мм, наречено универсално помагало за учащи се, пътуващи и бизнесмени. Съдържа 30000 думи, изрази, названия на предястия, супи, зеленчуци, ястия, птици, салати, сирена, десерти, плодове.

Най-ранното издание, което притежава ЦБ на БАН, е “Испанско-русский словарь” (Москва, 1939), с размер 80 x 50 мм. То съдържа около 10000 най-употребявани думи и Списък на съкращенията. Може да се споменат още четири джобни речника, публикувани в Москва през периода 1960-1967 г., еднакви по размер (80 x 50 мм) и по външно оформление: “Карманный русско-немецкий словарь” — 7000 думи; “Карманный французско-русский словарь” — 9100 най-употребявани думи в бита, при пътуване, посещения на културни институции, музеи, спортни термини, словосъчетания, географски имена; “Карманный англо-русский словарь” — 7500 думи. В него са поместени много полезни приложения: Списък на географските имена; Списък на съкращенията; Сравнителни таблици за температурата по Целзий и Фаренхайт, мерки за тежест (унция, фунт, килограм, тон), мерки за дължина (дюйм, фут, ярд и миля, сантиметър, метър, километър), мерки за капацитет (галон, литър, пинта). Освен езикови речници може да се посочи и един музикален речник — “Dictionary of Musical Terms” (Лондон, 1957), с размер 110 x 95 мм; твърда златистожълта корица без надпис. Заглавието е на гръбчето. Съдържа структурирани в три части музикални термини, към някои от които има и ноти, Списък на съкращенията, Списък на най-често срещаните термини.

През последните десетилетия се издават и миниатюрни албуми. В Централната библиотека се съхранява изключително изящното издание “Экслибрис СССР” (Москва, 1975), с размер 40 x 60 мм. То е с тъмнозелена корица с позлатен надпис на заглавието, над него в рамка с растителни мотиви е изписана буквата “Э”; на гърба на корицата заглавието е изписано на английски език — “Exlibris USSR” и буквата

“Е”. Представени са 80 екслибриса на руски и чуждестранни писатели, поети, творци, композитори, художници, общественици — М. Шолохов, Н. Тихонов, К. Чуковски, А. Хачатурян, Пабло Пикасо, Урхо Кеконен, Тур Хейердал, Е. Вучетич и др. Всеки екслибрис се придружава с името на художника, посочва

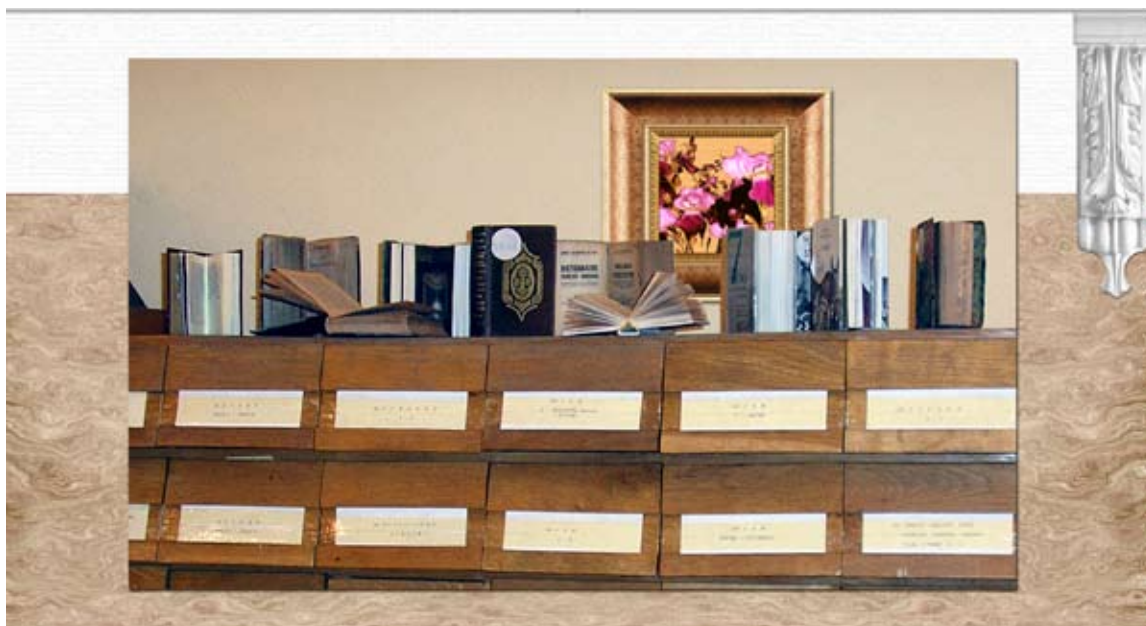
се техниката на изпълнение — гравюра на дърво, гравюра на линолеум, офорт, година-та на създаване, размерите на оригинала. Екслибрисите са различни по стил и по техническо изпълнение, но нито един от тези знаци, намалени до миниатюрност, не губи своята художествена ценност. В тях е запечатана красота и изящество. Албумът е несъмнен успех на издателите (издателство “Книга”).

Централната библиотека на БАН притежава, освен оригинални или фототипни издания на миниатюрни и малкоформатни книги и албуми, също и каталози за миниатюрните руски и съветски издания. Сред тях е двутомното издание, публикувано в Москва през 1975 г. “Миниатюрные книги СССР. Т. I. Дореволюционные издания” и “Миниатюрные книги СССР. Т. II. Издания советского периода”, с размери 70 x 50 мм. Те са резултат от сътрудничеството на Руската държавна библиотека и Московския клуб на любителите на миниатюрната книга. Съставителите считат, и с основание, че по този начин ще представят вече публикуваните миниатюрни книги, ще повишат интереса на издатели и полиграфи към тях, ще дадат тласък за създаване на нови образци. Каталогите са двуезични — на руски и английски език, а това е предпоставка и възможност за тяхното широко използване в чужбина. В тях са представени 466 заглавия, от които 234 публикувани до 1917 г. и 232 заглавия след този период — до 1975 г. Заглавията се придружават с черно-бели и цветни илюстрации.

Друг каталог на миниатюрните книги е поредицата “Миниатюрные книги СССР” в пет тома, която включва описания на книгите, публикувани от 1975 г. до 1986 г. Отделните томове са с еднакъв размер — 70 x 50 мм и еднакво оформление. Уводът и описанията са на два езика — руски и английски. Съдържат Именен показалец и черно-бели и цветни илюстрации на заглавните страници. И още едно високоинформативно издание — това е каталогът “Миниатюрные и малоформатные издания. Указатель литературы на русском языке 1813-1975” (Москва, 1977), с размер 100 x 70 мм. В него са посочени изданията за 160 годишен период с доста подробни описания, публикации за тях, илюстрации. Съдържа хронологичен, именен и географски показалец. С не по-малко познавателна и информативна стойност е изданието “Советская печать в миниатюрной книге и ее собирателях : Библиографический указатель” (Санкт-Петербург, 1991), с размер 90 x 70 мм. В него в хронологичен ред са представени 222 статии и бележки, публикувани през 1988 г., за миниатюрните книги и техните колекционери, за организирани изложби, за дейността на клубовете на миниатюристите, рецензии, отзиви, форуми. Съдържа азбучен показалец на автори, съставители, художници, колекционери, клубове и секции на любителите на миниатюрните издания. И накрая ще посочим миниатюрното издание с размер 100 x 65 мм. “Немировский, Е. Л. и О. М. Виноградова. Миниатюрные книги : Вчера, сегодня,

завтра” (Москва, 1977), което представя миниатюрните книги в исторически и теоретичен аспект.

През последните десетилетия миниатюрните и малкоформатни издания се превръщат във функционална и удобна книга. Прогнозира се, че в бъдеще относителният им дял в издателската продукция и тяхната обществена роля ще нарастват. Тази прогноза се основава не само на повишаващите се културни изисквания, но и на концепцията за глобалната миниатюризация, която се диктува от редица причини и преди всичко от изискванията на екологията и икономиката. В бъдеще книгата ще става все по-малка и все по-лека, изящна и привлекателна. Но днес миниатюрната книга е все още сувенир, екзотика, която доставя естетическа наслада. Нейната ценност е и в това, че в своя малък размер запазва всички качества на Книгата с голяма буква — съкровище на човешката мъдрост и човешкия гений.

За първи път през настоящата година на празника, посветен на 139-та годишнина на Българската академия на науките, част от миниатюрните издания от колекцията на Централната библиотека бяха представени на изложба и предизвикаха голям интерес сред читатели и гости. Това признание оправдава положените усилия за преодоляване на възникналите трудности при издирване и опазване на миниатюрните книги. То ни мотивира в нашата бъдеща дейност за обогатяване на колекцията и за представяне в публичното пространство на тези уникални издания.

ЛИТЕРАТУРА

1. Эклибрис СССР / Состав. Е. Н. Минаев. — Москва, 1975. — 194 с.
2. Немировский, Е. Л. и О. М. Виноградова. Миниатюрные книги : Вчера, сегодня, завтра. — Москва, 1977. — 256 с.
3. Бочаров, Д. Непревзойденный микрограф. // Книжное обозрение, 1968, 3 авг.
4. Българска книга : Енциклопедия / Състав. Ани Гергова. —София, 2004. — 506 с.